

A pataki diák esete az „üzletemberrel”, avagy Losonczi István volt királyhelmei iskolamester panaszlevele

Amint azt a korábbi kutatások, így többek között a 2015 és 2018 között lezajlott Reformáció MNL projekt forrásfeltárásai is megmutatták, a világi levéltárak, így Zemplén Vármegye Levéltára is igen gazdag tárházai a korai újkor protestáns, és benne a református egyháztörténeti forrásoknak. Ezek közül most egy 1660-as évekbeli pataki alumnus és korábbi királyhelmei iskolamester, Losonczi István panaszlevelét mutatjuk be, mivel nem csak szép fogalmazású magyar nyelvű levél, de egyben érdekes adatokat szolgáltat a bodrogi mezőváros, Királyhelmei 17. századi református iskolatörténetéről és a pataki kollégium particula-hálózata működéséről.

Losonczi István, a „Pataki Schola egyik alumnusa”, azaz a Sárospataki Református Kollégium bentlakó ösztöndíjas diákja,¹ egy keltezetlen panaszlevélben számolt az őt ért sérelmekről – a megszólításból („Nagyságtoknak s kegyelmeteknek”), a levél tartalmából és őrzési helyéből következtethetően – Zemplén vármegye közönségének. Losonczi leírta, hogy az elmúlt évben, amikor királyhelmei iskolamester volt, felkereste a Zemplén vármegyei Czékén² lakó Pap alias Buzinkai István egy üzleti ajánlattal, amely szerint természetbeni fizetségül kapott kevés borait megveszi tőle és eladja. Úgy tűnik, hogy a borokat nem vette át teljes egészében készpénzért, hanem elvitte azokat, és úgy állapotodhattak meg, hogy az értékesítést követően fizeti majd ki a vételárból a Losonczinak járó részt. Pap alias Buzinkai István, aki a borokat eladta, így 87 – feltehetően magyar – forinttal maradt adósa az iskolamesternek, amelyről kötelezvényt is adott. Amikor aztán iskolamesterünk kérte tőle az adósság megfizetését, ő nem pénzzel, hanem „cantio”-val, azaz ilyen „mesével” rukkolt elő, addig is, amíg a pénzt nem tudja megadni, átadja neki – zálogként – a kövesdi hegyen³ fekvő szőlőjét, amely megterem 18, de legalábbis 12 hordó bort, és így a szőlőért cserébe visszakerült Losonczitól a kötelezvényt. Az iskolamester, aki korábban nem ismerte „üzletemberünket”, elhitte szavait és elfogadta az ajánlatot, aztán mikor mondta, hogy megbízható emberekkel járják meg a szőlőt, hogy szabályosan a birtokába kerüljön, Pap alias Buzinkai István Bártfára ment, ahonnan azóta sem jött vissza a szőlőt megmutatni. A szőlőről ráadásul kiderült Losonczi szerint, hogy nem igazán értékes, és 10 forintot sem adna érte, ráadásul közösen birtokolta Pap alias Buzinkai István az öccsével. Losonczi ezután már az adósságot kérte, amire az volt a válasz, hogy a kezében van a szőlő, holott a megnevezett, kövesdi hegyen fekvő szőlő nem került Losonczi birtokába, amit tanúkkal is igazolni tud, sőt ezután már nem is kellett Losonczinak a szőlő.

Losonczi ezek után fordult azzal a vármegyéhez, hogy tegyen igazságot és fizettesse meg a nagy kárát Pap (Buzinkai) Istvánnal, mivel azt halotta, hogy minden itteni jószágát el akarja adni és Bártfára akar költözni,

¹ DIENES DÉNES – UGRAI JÁNOS: A Sárospataki Református Kollégium története. Sárospatak, 2013. 26–27. p.

² Ma: Cejkov, Szlovákia.

³ Ld. erről 6. sz. jegyz.

mivel pedig ő visszamegy a pataki kollégiumba, nem tud az ügyével foglalkozni. Panaszlevele végén arra kérte a megyét, találjon módot arra, hogy mihamarabb megfizettesse Pap (Buzinkai) Istvánnal a kárát, ha pedig a megye nem tudja sérelmét orvosolni, írjon az érdekében Bártfa város főbírájának, mivel az adós javainak nagyobb része ott van, hogy a főbíró szorítsa rá tartozása megfizetésére.⁴

A levél alapján tehát egy korabeli élelmes „üzletember,” a feltehetően köznemesi származású Pap (Buzinkai) István uram⁵ felültette és megkárosította a panaszlevelet író pataki diákot 87 forinttal, ami ekkor nem volt kis pénz, mivel például a 17. század közepén egy tehén ára 6 forint körül, míg egy vágósertésé 3 forint körül járt, egy hordó bor ára pedig 5–12 forint között mozgott, ugyanakkor 1667-ben például „egy bödön Boroncza Túró” azaz brindza ára négy forint, egy font borsó 1 forint 60 dénár volt, 1668-ban egy hordó káposzta 3 forintba került, az 1670-es években egy jó vágóökor ára 12–16 forint volt a korabeli hadellátási nyugták szerint. A kárösszeg nagyságát mutatja az is, hogy a kisebb mezővárosi gimnáziumok tanárainak készpénzbeni fizetése évente mintegy 30–60 forint között mozgott, és ehhez járult a természetbeni (borban és gabonában kiadott) juttatás. A borjövedelem a szőlőtermő vidékeken nagyobb mértékben növelhette az iskolamesterek jövedelmét, mint például a zempléni Bodrogekben, ahol az ártéri síkságból kiemelkedő vulkáni eredetű magaslatokon jelentősebb szőlőtermelés folyt.⁶ (Összehasonlításképpen Zemplén vármegye Csicsva városában szolgáló gyalogjainak havi fizetése pedig 1677–1678-ban 3 magyar forint volt.)⁷

⁴ Ld. Dokumentum.

⁵ Az 1666. május 4-én kezdődött sedrián rögzítették vitézlő (egregius) Buzinkai alias Pap István ünnepélyes ellentmondását. Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltára Sátoraljaújhegyi Fiókleveletár (továbbiakban: MNL BAZML SFL) IV. 2001/a. (= Zemplén Vármegye Nemesi Közgyűlésének, Bizottmányának és Haynau-féle közigazgatásának iratai 1214–1850 / 1937). Közgyűlési és törvényszéki jegyzőkönyvek 1558–1786. Prot. 9. Protocollum Comitatus Zempleniensis 1664–1669. Buzinkai alias Papp Stephanus respectu Tutelae Susannae Petri Veres Filiae protestatur. 355–356. p.

⁶ Ilyen vulkáni eredetű dombok a Felső-bodrogek közti szigethegységhez tartozó, Bodrogszerdahely (ma: Streda nad Bodrogom, Szlovákia), Kiskövesd (ma: Malý Kamenec, Szlovákia) és Nagykövesd (ma: Veľký Kamenec, Szlovákia) határában fekvő Tarbucka csoportja, valamint a Helmecei-magaslatok és annak legmagasabb pontja a királyhelmecei Nagy-hegy. Ld. erről: MNL BAZML SFL IV. 2005/a. (= Zemplén vármegye adószedőjének iratai, 1553–1850 / 1852). Szirmay-féle pénztári és biztossági iratok – Acta perceptoria et commissariatica, 1553–1777. C. Loc. 114. No. 89. Conscriptio totius Comitatus pro Cassa Contributionali deserviens 1715.; BOGOLY JÁNOS – OLÁH TAMÁS – BOROS LÁSZLÓ – TAMÁS EDIT: Folyók közén. Szerk.: Bogoly János – Oláh Tamás – Tamás Edit. Királyhelmecei/Királovský Chlmec, 2009. 6–7., 44., 55–57. p.; BOGOLY JÁNOS – OLÁH TAMÁS: Otthonok. (A Felső-Bodrogek közti képeskönyve.) Szerk.: Kovács Eleonóra – Oláh Tamás. Királyhelmecei/Királovský Chlmec, 2010. 8., 23–24., 37–38. p.; MILAN BELEJ – EVA MICHAELI – PETER KÓNYA – MARTIN MOLNÁR – MARIÁN VIZDAL: Dejiny Kráľovského Chlmca. – Királyhelmecei története. Szerk.: Peter Kónya. Prešov, 2013. (továbbiakban: KÓNYA, 2013.) 154–155. p.

⁷ MNL BAZML SFL IV. 2001/p. (= Zemplén Vármegye Nemesi Közgyűlésének, Bizottmányának és Haynau-féle közigazgatásának iratai 1214–1850 / 1937. Vegyes közgyűlési iratok 1560–1849 / 1898.) Mondy Miklós által rendezett iratok. 8. cs. No.

A kérelem a konkrét jogi ügyön túl iskolatörténeti szempontból is érdekes, mivel bizonyítékul szolgál a bodrogi Királyhelmece és a Sárospataki Református Kollégium kapcsolatára. Királyhelmece az 1500-as évek második felétől fokozatosan dominánssá vált a reformáció kálvini irányzata, és ennek hatására jelentős református gyülekezet jött létre a településen, amely zavartalanul működött egészen a település földesurának, II. Rákóczi György özvegyének, Báthori Zsófiának és fiának, I. Rákóczi Ferencnek az 1661-es rekatolizációjáig, illetve a Wesselényi-összeesküvés és a belőle kinövő 1670. évi felső-magyarországi felkelés leverését követő, a Rákóczi-birtokokon, így Helmece is végbement erőszakos templomfoglalásokig, amelyek jelentősen megnehezítették a református hitélet gyakorlását. Királyhelmece egyébként a reformátusoktól maga I. Rákóczi Ferenc foglalta el fegyveres erővel a templomot 1671. július 12-én.⁸

Helmece a református egyház létrejöttével a mezővárosi iskola is a reformátusok kezére került, a 17. században része volt a pataki kollégium particula-hálózatának, és nevesítve szerepel a zempléni, abaúji, borsodi és ungi református egyházmegyék 1648. évi egyesült zsinata azon, a tananyag szerkezetével és felépítésével, valamint a Tiszáninnen református iskolahálózatának tagolódásával is foglalkozó iskolaügyi határozatában, amely a korábbihoz képest négy csoportra osztotta fel a Sárospatak vonzáskörzetébe, particula-rendszerébe tartozó iskolákat, amelyekbe így Patakról kerül-

486. – No. 487. No. 487. Megyei számadási nyugták, 1661–1683. A zempléni vármegyeháza építési iratai. Benne: „Dominik Ursulin Zemplén Vármegye Zempléni Háza építőmestere” nyugtája arról, hogy a kőművesek, apróművesek, ácsok konvenciójára vett fel Barankó Sándor szolgabírótól három font borsót. Zemplén, 1667. szeptember 27/28?, Czecei Fekete Zsigmond elismervénye arról, hogy a zempléni vármegyeháza építése idején vitézlő Dobozi Pál négy forintért vett „egy bödön Boroncza Túrót”. Lasztóc, 1667. október 10., A Zemplénben lakó Magyar István elismervénye a Jászai Miklóstól kapott 8 köböl lisztről és három hordó káposztáról. 1668. június 19., továbbá Palai István elismervénye. Lelesz, 1677. április 8., Palai István elismervénye, arról, hogy amikor de la Borde sárospataki commendáns Szatmárról Patakra ment és megszállt Leleszen mintegy másfélezred magával, akkor Kantha János két jó ökröt vett 32 forintért Palaitól. Lelesz, 1677. augusztus 19.; Leleszi Varga István elismervénye, hogy Kantha János szolgabírónak 12 forintért eladott egy ökröt, amelyet a vármegye parancsából ajándékba küldtek de la Borde sárospataki commendánsnak. Lelesz, 1677. szeptember 13., Balka István, gróf Esterházy Mária csicsvai porkolábja nyugtája a várban lévő négy Zemplén vármegyei gyalog fizetéséről. Csicsva, 1677. július 4., Balka István, gróf Esterházy Mária csicsvai porkolábja nyugtája a várban lévő három vármegyei gyalog fizetéséről. Csicsva, 1677. december 4., Balka nyugtája a várban lévő három vármegyei gyalog fizetéséről. Csicsva, 1678. február 4.; DIENES DÉNES: Mint-hogy immár schola mestert tartanak... Református iskolák Felső-Magyarországon, 1596–1672. Sárospatak, 2000. (Acta Patakina IV.) (továbbiakban: DIENES, 2000.) 16–17., 146–148. p.; Református egyház-látogatási jegyzőkönyvek, 16–17. század. Szerk.: Dienes Dénes. Bp., 2001. (Millenniumi magyar történelem. Források.) 332–333. p.

⁸ KÖNYV, 2013. 131–135., 137–139., 153–157. p.; Dokumentumok az MNL Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltárából. Szerk., vál., jegyz. ell.; életrajzi adattár és rövidítésjegyzék: Oláh Tamás. Bp., 2018. (Forrásaink a reformációról) 13–16., 74–77., 91–105. p.; Teleki Mihály levelezése. Szerk.: Gergely Sámuel. Ötödik kötet: 1670–1671. Bp., 1910. (A római szent birodalmi gróf széki Teleki család oklevéltára.) 577–579. p.

tek a tanítók. Az első csoportba azon falusi és mezővárosi kisiskolák tartoztak, ahol elemi latin nyelvtanon és irodalmon kívül mást nem tanítottak, és növendékei csak a helybeliek közül kerülhettek ki. A második csoport (Tolcsva, Erdőbénye, Mád, Zemplén, Gálszécs, Királyhelmec, Szerencs, Sajószentpéter, Hejce, Nagykapos, Bodzásújlak) iskoláiban (kisgimnázium) már a latin nyelvtan, mondattan és irodalom mellett poétikát, valamint alapszintű retorikát és görög nyelvet is oktattak, és itt már nem csak helybeliek tanulhattak, hanem néhány bentlakásos növendéket, azaz alumnust is képesek voltak eltartani. A harmadik csoportot a nagyobb mezővárosok algimnáziumai (Miskolc, Rimaszombat, Szikszó, Tállya, Abaújszántó, Ungvár) alkották, ezekben a „tanuló ifjúság nagyobb gyülekezete” számára a latin nyelvtanon, irodalmon és poétikán kívül retorikát, görög nyelvet, logikát is oktattak. A negyedik csoportba pedig a pataki gimnázium közvetlen alárendeltségébe tartozó „partikuláris iskolák” következtek, mint a gönci, tarcali, tokaji, keresztúri, liszikai és újhelyi iskolák, amelyekben az alsóbb szintű tudományokon kívül magasabb szintű, elméleti és gyakorlati logikát és görög nyelvet tanították, de itt már esetleg filozófiai és teológiai tanulmányokat is folytathattak. Ezekről az iskolákról kimondta a zsinati végzés, hogy a belőlük kikerülő diákok a bölcséleti és teológiai tanulmányokban való előmenetelt a pataki gimnáziumban szerezhetik meg. A harmadik és negyedik csoportba tartozó iskolák (nagygimnázium) közös jellemzője, hogy itt már nagyobb számú, nem helybeli alumnus tanult.⁹

Losonczi levele bepillantást enged annak az oktatási rendszernek a működésébe, hogy a pataki kollégium valóban a particulák számára képzett tanítókat, akik egyébként a kollégium felső, akadémiai tagozatának növendékei közül kerültek ki, amely az 1648-as zsinati határozat szerint három osztályra tagolódott: 1. latin és görög nyelvi osztály, 2. költészeti és logikai osztály, 3. hittudományi és bölcsészeti osztály. Losonczi István is ilyen akadémistaként mehetett tanítónak Királyhelmece, hogy aztán visszatérjen „az Nemes Pataki Scholaba”, azaz az alább közlésre kerülő levél Patak és a particulák közötti kétirányú kapcsolat meglétét bizonyítja az 1660-as évekből, vagyis a pataki kollégium arra alkalmas diákjai kimentek az alsóbb iskolákba tanítónak, hogy aztán egy-két év múlva ismét a kollégiumban folytathassák tanulmányaikat.¹⁰

A 17. századi egyházlátogatási jegyzőkönyvek és a sárospataki diáknevsorok egyébként igazolják a kollégium és Királyhelmec kapcsolatát.

⁹ DIENES, 2000. 14–15., 25. p.; DIENES DÉNES: A Tiszáninneri Református Egyházkerület története. A kezdetektől a Türelmi Rendeletig. Sárospatak, 2017. (továbbiakban: DIENES, 2017.) 254–271. p.; A Zempléni Ref. Egyházmegye anyakönyvéből. Az 1648-iki tanrendszer. Közli: Hegedűs László. In: *Sárospataki Füzetek*, 1862. 445–448. p.; HÖRCSIK RICHÁRD: A Sárospataki Református Kollégium diákjai, 1617–1777. Sárospatak, 1998. (továbbiakban: HÖRCSIK, 1998.) 31. p.; KÖNYA, 2013. 135. p.; MAKKAI LÁSZLÓ: A kollégium története alapításától 1650-ig. In: A Sárospataki Református Kollégium. Tanulmányok alapításának 450. évfordulójára. Bp., 1981. 17–58. p.; RÁCZ LAJOS: Comenius Sárospatakon. Bp., 1931. (továbbiakban: RÁCZ, 1931.) 26. p.; SZINYEI GERZSON: A Sárospataki főiskola Comenius előtt és idejében. II–III. In: *Sárospataki Lapok*, 1892. 15. sz. 325–327. p.; 16. sz. 359–363. p. (továbbiakban: SZINYEI, 1892.)

¹⁰ A tanítókat ekkor általában egy, legfeljebb három évre fogadták fel iskolarektornak. DIENES, 2000. 17. p.; DIENES, 2017. 259. p.; RÁCZ, 1931. 23–26. p.; SZINYEI, 1892. 325–327., 360–362. p.

Losonczi István előtt és közvetlenül az ő távozása után, a kollégium 1671-es elüldözéséig a következő királyhelmecei iskolamesterek kerültek Patakról a bodrogházi mezővárosba: 1617 után:¹¹ Joannes S. Tségényi, 1620: Joannes M. Göntzi, 1623: Gregorius Báthori, 1624 után: Emericus N. Újhely, 1625 után: Paulus Lisztai (Lisztkai), Benedictus Czeglédi(?), Johannes Baraczi, 1629: Martinus M. Papai, 1633: Joannes S. Kaposinus, 1635 után: Joannes Korláti, 1636 után: Paulus K. Toronyai, 1637 után: Andreas Rozgoni, 1639 után: Martinus P. Diósadi, 1641 után: Paulus Mandi, 1642 után: Michael Mikolai, 1645 után: Stephanus P. Uyheli, 1649: Stephanus M. Uyvari, 1649 után: Emericus P. Tarczali, 1653 után: Nicolaus Oplius Pataki(?), 1654 után: Andreas Kolbásai, valamikor 1655 után: Gregorius Papai, 1660: Joannes T. Szendrei, 1661 után: Michael Rozgonyi,¹² 1663. január 25.–kb. 1664 nyaráig: Losonczi István, valamikor 1666 után: Joannes Halmagyi, 1667. január 11.–1668: Bereti János, 1670 januárja előtt: Matthias Nyárádi,¹³ 1670. január–1671 január: Stephanus Farnadi/Farnády István.¹⁴

Közülük a panaszlevelet író Losonczi Istvánról a következőket tudjuk: A Sárospataki Református Kollégium diákja, 1660. április 25-én írta alá a Kollégium törvényeit, vagyis ekkor lett a felsőbb tudományok tagozatába, azaz „akadémiai” tagozatba lépő diák (subscribens vagy togatus) és vált az iskolai önkormányzat (coetus) teljes jogú polgárává. A Kollégium particula-hálózatához tartozó, annak második kategóriájába sorolt királyhelmecei „kisebb mezővárosi iskola” rektora 1663 januárjától. Losonczi kérelme arra is rámutat, hogy tanulmányait megszakította azzal, hogy iskolamester lett, ami nem volt ritka jelenség. Egy 1664-es adat szerint nem csak Pap (Buzinkai) Istvánnal szemben volt követelése, de a helmecei gyülekezettel szemben is. Egy egyházi feljegyzés szerint ugyanis arra panaszkodott, hogy a helmeceiek nem adtak meg neki egy bizonyos köbölnyi bort, amivel tartoztak neki, mire az a határozat született, hogy mondják meg a „mostani” iskolamesternek, ne szolgáljon addig, amíg Losonczi „nem contentálják”, azaz követelését nem elégítik ki, vagyis ez az adat azt igazolja, hogy 1664-ben változott az iskolamester személye. 1664 nyarától lehetett ismét a pataki kollégium diákja, ekkor alumnus, azaz bentlakó ösztöndíjas diák, vagyis anyagi állapota miatt nem tudta önmaga finanszírozni a tanulmányait.¹⁵

¹¹ Ahol ilyen formában adjuk meg azt, hogy valaki Királyhelmeceen tanított, az azért van, mert csak azt tudjuk róla jelenleg, hogy mikor írta alá a pataki kollégium törvényeit, lett ezzel subscribens (togatus) és került a felsőbb tudományok tagozatába / „akadémiai” tagozatba, de annak a dátuma pontosan nem ismert, hogy mikor került Királyhelmece. A helmecei iskolamesterek felsorolása, ezért nem biztos, hogy időrendileg pontos. Farnadi István például 1663-ban lett subscribens, de csak 1670–1671-ben volt királyhelmecei rektor, míg az 1664-ben beiratkozott Bereti János 1667–1668-ban volt iskolamester. Ld. 14. sz. jegyz.

¹² Az ő esetében nem derül ki, hogy 1661 után pontosan mikor került Királyhelmece, Losonczi István előtt vagy után.

¹³ Talán azonos lehet azzal a Nyárádi Mátyással, aki 1666. február 4-én írta alá a kollégiumi törvényeket. HÖRCSIK, 1998. 105. p.

¹⁴ DIENES, 2000. 146–148. p.; HÖRCSIK, 1998. 11., 47., 55., 57., 59., 62., 65., 69., 72–73., 76–77., 81., 85–87., 90., 96., 102–103., 105. p.; Zempléni vizitációk, 1629–1671. Miskolci Csulyak István zempléni esperes és hivatali utódainak feljegyzései. Szerk.: Diénes Dénes. Sárospatak, 2008. (Acta Patakina XXI.) 54., 292., 378., 395. p.

¹⁵ DIENES, 2000. 147. p.; HÖRCSIK, 1998. 8–10., 30–32., 45., 96. p.

Végezetül következzen a forrásközlés, amely bepillantást enged egy bodrogközi református iskolamester nem minden problémától mentes 1660-as évekbeli hétköznapjaiba:

DOKUMENTUM¹⁶

Szolgálatomnak ajánlása után.

Az minden jóknak megadójától mind üdvösséges Lelki és testi jókat kívánok. Nagyságtoknak s kegyelmeteknek, egyen egyen.

Nagyságtokat s kegyelmeteket ez alázatos Supplicatiom¹⁷ által kelleték megtalálnom ilyen dolog végett, hogy én az elmúlt esztendőben Királyhelmezi (K. Helmezi) Mester lévén, az mi kevés borbéli fizetésem jámbor szolgálatom után volt, tehát hozzám jöven Czékén lakozó Pap István, alias, Buzinkai István, azoknak az én kevés boraimnak megvételére, az melyeket meg is árult tőlem, elvívén azért tőlem az borokat, maradott adósa flo. 87.¹⁸ az melyről albat¹⁹ adott. Az után én nem tudom micsoda lélektől viseltetvén, midőn az adósságot kértem volna tőle, élt ilyen cantioval,²⁰ hogy ő énekiem az Kövesdi Hegyen olyan szőlőt ad addig kezemben míg az pénzt megadhatja hogy megterem 18 hordó bort, legalább 12. hanem az albat visszakérte tőlem; Én annualvan²¹ az ő kegyelme sok esküvésének, annak előtte nem ismervén, ilyen módon, hogy járjuk meg a szőlőt emberséges emberekkel, és ha én szeretem, legyen úgy, ő kegyelme akkor aztán fel fogta magát, mindjárt Bártfára (Bártphára) ment, azóta oda volt, és így nem jött ki az szőlőt megmutatni, az mely szőlő olyan, hogy tíz forintot sem adnék érte, más az hogy nem is magáé csak, hanem az öccsével is köz. Immár hogy az adósságot kérem tőle, azt mondja hogy kezemben a szőlő, holott énekiem kezemben nem adta, (noha, úgy írta az levelet) az melyet comprobalok²² akkoron ott lévő becsületes emberekkel, énekiem ne is adja szőlőjét, mért én bizony soha hozzá nem nyúlok ha ott vész is. Minek okáért alázatosan folyamodom Nagyságtokhoz s kegyelmetekhez, hogy Nagyságtok s kegyelmek találjon módot ilyen nagy káromnak megorvoslásában, és fizetessen meg véle. Mivel az mint hallom itt minden jószágát el akarja adni, és Bártfára (Bártphára) akar menni lakni, én pedig mivel ismét az Nemesi Pataki Scholaban vissza mentem/megjöttem²³ nem leszen módodom mindenkor az utána való járásban. Azért Nagyságtokat kérem az Istenért is hogy találjon módot és mediomot²⁴ benne hogy énekiem fizetessen meg véle mentül hamarabb. Melyet ha cselekeszik Nagyságtok s kegyelmek, én is minden Isten előtt való könyörgésemmel, s mind vékony szolgálatommal, meg igyekezem Nagyságtoknak s kegyelmeknek szolgálni; Ha pedig itt nem remedealhattya²⁵ Nagyságtok s kegyelmek, bár csak az Bártfai Bírónak írna mellettem, (mivel ott van minden jova²⁶ többire) hogy ő kegyelme őt contentaltana.²⁷ Ezek után

¹⁶ MNL BAZML SFL IV. 2001/p. Lajstromozatlan, évredezett vegyes közgyűlési iratok. 13. csomó. 16–18. század. 17. század. Losonczy István, volt királyhelmezi rektor, „az Pataki Scholanak egyik Alumna” kérelme feltehetően Zemplén vármegye közönségéhez. é. n. [1664 nyara körül] Az irat keltezésében köszönöm Dienes Dénes szíves segítségét.

¹⁷ supplicatióm (supplicatio, lat.): kérvényem, kérelmem

¹⁸ (lat.) 87 forint

¹⁹ albat (alba, lat.): kötelezvényt

²⁰ cantioval (cantio, lat.): énekkal, itt inkább ironikus értelemben mesével, magyarázattal

²¹ annualván (annuo, lat.): helyesvén, engedvén, ráhagyván

²² comprobalok (comprobo, lat.): igazolok, bebizonyítok, megmagyarázok

²³ bizonytalan olvasat, javított, átírt szó a szövegben

²⁴ mediomot (medium, lat.): módot, eszközt

²⁵ remedealhatja (remedeor, lat.): orvosolhatja

²⁶ java

Isten tartsa és éltesse Nagyságtokat s kegyelmeteket számos esztendőig kedves jó egészségben.

Nagyságtoktól²⁸ s kegyelmeztől bizodalmas választ vár az Pataki Scholanak egyik Alumnosa²⁹

Losonczy István mp.

Hátírat:

Alázatos Supplicatiom Nagyságtokhoz s Kegyelmeztokhez

1700 kör.³⁰

Alázatos Supplicatiom Nagyságtokhoz s Kegyelmeztokhez

1700 kör.

Losonczy István

(Oláh Tamás)

²⁷ contentáltatna (contendo, lat.): rákényszerítetne, rászorítottatna; megelégtetne

²⁸ a szó vége javított, átírt

²⁹ alumnusa (alumnus, lat.): bentlakó ösztöndíjas diák

³⁰ Feltehetően Dongó Gyárfás Géza volt vármegyei főlevéltárnok kéziratossá juttatott jegyzete.